

Osnovni pojmovi iz mirovinskog osiguranja prema abecedi

Aktualna vrijednost mirovine

Aktualna vrijednost mirovine se od 1. siječnja 2006. (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju NN, br. 92/05.) utvrđuje tako da se za svako polugodište aktualna vrijednost mirovine uskladi po stopi koja se dobije kao polovica zbroja stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena u prethodnom polugodištu i stope promjene prosječne bruto plaće svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj u prethodnom polugodištu u odnosu na polugodište koje mu prethodi.

Hrvatska vojska

Pripadnici Hrvatske vojske su korisnici starosne, invalidske ili obiteljske mirovine, koji su ostvarili pravo na mirovinu prema Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba i ovlaštenih službenih osoba ("Narodne novine", broj 128/99., 129/00., 16/01., i 22/02.), posebnih i povoljnijih propisa o pravu na mirovinu djelatnih vojnih osoba koji su u svojstvu djelatne vojne osobe ili člana obitelji djelatne vojne osobe.

Hrvatski branitelji

Hrvatski branitelji su osobe koje su stekle pravo na obiteljsku ili invalidsku mirovinu, te privremenu naknadu, prema posebnom Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ("Narodne novine", broj 174/04., 92/05. i 107/07) i ranije važećim propisima, prema kojima su ostvarili pravo u svojstvu hrvatskog branitelja ili člana obitelji hrvatskog branitelja.

Odlukom o visini najniže mirovine hrvatskom branitelju iz Domovinskog rata za 2007. godinu ("Narodne novine", broj 34. od 30. ožujka 2007.), u skladu s čl. 31. st. 3. Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, na temelju službenih podataka Državnog zavoda za statistiku o visini mjesečne neto plaće u 2006. godini, propisana je visina najniže mirovine hrvatskom branitelju iz Domovinskog rata u iznosu 45% od osnovice prosječne plaće za 2006. godinu, odnosno 2071,35 kn.

Invalidska mirovina zbog opće nesposobnosti za rad

Invalidska mirovina zbog opće nesposobnosti za rad (članak 34. stavak 2. ZOMO) je

invalidska mirovina ostvarena zbog gubitka sposobnosti za rad.

Invalidska mirovina zbog profesionalne nesposobnosti za rad

Invalidska mirovina zbog profesionalne nesposobnosti za rad (članak 34. stavak 1. ZOMO) utvrđuje se kada je kod osiguranika smanjena radna sposobnost za više od polovice u odnosu na tjelesno i fizički zdravog osiguranika iste ili slične naobrazbe i sposobnosti, a njome su obuhvaćene i bivše naknade zaposlenim i nezaposlenim invalidima rada s preostalom radnom sposobnošću, koji su ostvarili pravo na temelju preostale radne sposobnosti, prema propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju koji su vrijedili do 31. prosinca 1998. te su prevedeni na invalidsku mirovinu prema članku 174. ZOMO-a.

Člankom 174. ZOMO-a propisano je da se korisnicima prava na temelju preostale radne sposobnosti, neposredne opasnosti od invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti, koji su ta prava ostvarili prema propisima koji su važili do 31. prosinca 1998., prevode ta prava od 1. siječnja 1999. po službenoj dužnosti na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad. Invalidska mirovina zbog profesionalne nesposobnosti za rad određuje se primjenom mirovinskog faktora 0,8 ako je korisnik nezaposlen, odnosno ako ne obavlja samostalnu djelatnost. Prijašnjem korisniku prava na rad sa skraćenim radnim vremenom za vrijeme zaposlenja (SRV) mirovina je određena primjenom mirovinskog faktora 0,3333 (od 1.1.2008. 0,5).

Manjem broju korisnika prava na rad sa skraćenim radnim vremenom uzrok invalidnosti i preostale radne sposobnosti bio je utvrđen kao kumuliran, tj. kao kombinacija ozljede na radu ili profesionalne bolesti i ozljede izvan rada, odnosno bolesti.

Da bi se spriječio nepovoljniji položaj tih korisnika u odnosu na korisnike iz članka 80. stavka 1. točke 6. ZOMO-a, kojima se invalidska mirovina zbog profesionalne nesposobnosti za rad, uzrokovane ozljedom na radu ili profesionalnom bolešću za vrijeme zaposlenja ili obavljanja samostalne djelatnosti, određuje primjenom mirovinskog faktora 0,5 (od 1.1.2008. 0,6667), pri prevođenju korisnika prava na rad sa skraćenim radnim vremenom s kumuliranim uzrokom invalidnosti i preostale radne

sposobnosti uzeta je kombinacija mirovinskog faktora 0,3333 i mirovinskog faktora 0,5 i to u omjerima prema postotku udjela određenog uzroka invalidnosti, pa su tako dobiveni mirovinski faktori od 0,3334 do 0,4999 (od 1.1.2008. 0,5001-0,6666).

Korisnici doplatka za djecu

Korisnik doplatka za djecu je osoba koja koristi to davanje prema Zakonu o doplatku za djecu ("Narodne novine", broj 94/01., 138/06. i 107/07.). Korisnik može biti roditelj, skrbnik, očuh, maćeha, baka, djed i osoba kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj.

Doplatka za djecu (novčano primanje radi potpore uzdržavanja i odgoja djece) koristi se za djecu na redovitom školovanju do kraja školske godine u kojoj su navršila 19 godina života, za djecu s oštećenjem zdravlja do 21 godine života, odnosno do 27 godine za djecu s teže oštećenim zdravljem.

Korisnik doplatka za djecu može biti hrvatski državljanin ili strani državljanin, s trajnim nastanjenjem i najmanje 3 godine neprekidnog prebivališta na teritoriju Republike Hrvatske, te ako ispunjava uvjete dohodovnog cenzusa.

Dana 1. siječnja 2005. stupio je na snagu novi Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ("Narodne novine", broj 174/04.) u kojem je određeno da djeci smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata i djeci zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja pripada doplatka za djecu u najvišem predviđenom iznosu, što iznosi 374,18 kn (članak 34.).

Korisnici mirovina i ostalih prava

Korisnici prava su korisnici starosne, invalidske ili obiteljske mirovine, te ostalih davanja koja isplaćuje Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Korisnici prava na mirovinu ostvarenu pod povoljnijim uvjetima

Korisnici koji su pravo na mirovinu ostvarili pod povoljnijim uvjetima su sljedeće osobe:

- sudionici NOR-a; osobe kojima je prema propisima koji su vrijedili do 31. prosinca 1998. određeno razdoblje mirovinskog staža između 6. travnja 1941. i 15. svibnja 1945. uračunato u poseban staž u dvostrukom trajanju i kojima je mirovina određena na poseban način (s povećanjem od 60% i/ili uz zajamčenu osnovicu) u odnosu na ostale osiguranike;
- radnici na određenim poslovima u unutarnjim poslovima i pravosuđu; osobe koje pravo na mirovinu i određivanje mirovine ostvaruju prema

Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba i ovlaštenih službenih osoba; do 31. prosinca 1998. te su osobe ostvarivale mirovinu pod povoljnijim uvjetima prema posebnim propisima sadržanim u ZOMIO;

- pripadnici Hrvatske domovinske vojske; osobe kojima je, prema propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju koji su vrijedili do 31. prosinca 1998., razdoblje između 6. travnja 1941. do 15. svibnja 1945., a nakon toga i u zarobljeništvu, pripadništvo u tadašnjoj vojsci u Hrvatskoj (domobrani) priznato u mirovinski staž u dvostrukom trajanju i mirovina određena na povoljniji način u odnosu na ostale osiguranike;
- bivši politički zatvorenici, osobe kojima je vrijeme provedeno u zatvoru između 1. prosinca 1918. i 8. listopada 1991. priznato u staž osiguranja u dvostrukom trajanju, prema Zakonu o pravima bivših političkih zatvorenika ("Narodne novine", broj 34/95., 164/98. i 109/01.), a mirovina određena na povoljniji način prema tome zakonu u odnosu na druge osiguranike;
- pripadnici bivše JNA; osobe koje su ostvarile pravo na mirovinu u Hrvatskoj, prema Zakonu o ostvarivanju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja pripadnika bivše JNA ("Narodne novine", broj 96/93.) i članovi njihovih obitelji;
- redoviti članovi HAZU; osobe koje su redoviti članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, kojima se mirovina određivala, odnosno određuje uz dodatak, prema članku 20. Zakona o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti ("Narodne novine", broj 34/91., 43/96. i 150/02.);
- korisnici mirovina članovi Izvršnog vijeća Sabora, Saveznog izvršnog vijeća i administrativno umirovljeni javni službenici, osobe koje su prema propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju, važećima do 31. prosinca 1998. i na temelju odluke tadašnjeg SIV-a ili RIV-a, ostvarile pravo na mirovinu pod povoljnijim uvjetima i/ili im je mirovina određena na povoljniji način od ostalih osiguranika.

Hrvatska vojska, v. pod Hrvatska vojska
Hrvatski branitelji, v. pod Hrvatski branitelji

Minimalna mirovina

Minimalna mirovina je mirovina ostvarena prema propisima koji su vrijedili do 31. prosinca 1998., a ostvarena je:

- kao starosna mirovina s najmanje 40 godina (muškarci) ili 35 godina (žene) navršenoga mirovinskog staža, ili
- kao invalidska mirovina zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, ili
- kao obiteljska mirovina nakon smrti osiguranika ili korisnika mirovine pod uvjetima iz prethodnih alineja.

Minimalna mirovina se u navedenim slučajevima određivala kada je mirovina određena prema općim propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju iznosila manje od svote određene za minimalnu mirovinu.

Najniža mirovina

Najniža mirovina se (prema ZOMO, od 1. siječnja 1999. – članak 82.) određuje u visini najniže svote mirovine za jednu godinu navršenoga mirovinskog staža (v. pod III. Aktualna vrijednost mirovine, najniža mirovina i postotak usklađivanja).

Najviša mirovina

Najviša mirovina, prema propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju koji su vrijedili do 31. prosinca 1998., određivala se u fiksnoj svoti iznad koje se nije isplaćivala tada određena mirovina. Od 1. siječnja 1999. najviša mirovina usklađuje se kao i ostale mirovine.

Prema propisima važećim od 1. siječnja 1999., najviša mirovina ograničena je na 3,8 vrijednosnih bodova po godini mirovinskog staža (3,8 prosječne plaće u Hrvatskoj) za korisnike mirovina ostvarenih prema ZOMO-u (općim propisima). Za hrvatske branitelje i korisnike mirovine određene prema Zakonu o pravima i dužnostima zastupnika u Hrvatskom saboru ("Narodne novine", broj 55/00.), najviša mirovina ograničena je na 7,6 prosječnih vrijednosnih bodova za 40 godina mirovinskog staža.

Osiguranici

Radnici kod pravnih osoba- osobe koje u radnom odnosu obavljaju određene poslove za poslodavca-pravnu osobu i s njima, prema posebnim propisima izjednačene osobe (radnici na bolovanju, zaposleni u hrvatskoj vojsci, detaširani radnici, osobe na profesionalnoj rehabilitaciji, nezaposleni s pravom na mirovinsko osiguranje i dr.), osobe izabrane ili imenovane na određene dužnosti u

tijelima vlasti, volonteri i dr. – osobe iz članka 10. ZOMO-a.

Radnici kod fizičkih osoba- osobe koje u radnom odnosu obavljaju određene poslove za poslodavca-fizičku osobu-osobe iz članka 10. stavka 1. ZOMO-a.

Obrtnici- osobe koje obavljaju jednu ili više dopuštenih gospodarskih djelatnosti u svoje ime i za svoj račun i pri tome se mogu koristiti radom drugih osoba, a koje su upisane u obrtni registar (obrnici i trgovci pojedinci) i članovi uprave trgovačkih društava- osobe iz članka 11. stavka 1. točke 1. i članka 12. ZOMO-a.

Poljoprivrednici- osobe koje su po osnovi obavljanja djelatnosti poljoprivrede i šumarstva obveznici poreza na dohodak i osobe koje obavljaju poljoprivrednu djelatnost kao jedino ili glavno zanimanje- osobe iz članka 11. stavka 4. i članka 12. ZOMO-a.

Samostalne profesionalne djelatnosti- osobe koje u skladu s posebnim propisima obavljaju samostalnu profesionalnu djelatnost, roditelj koji obavlja roditeljsku dužnost u prvoj godini života djeteta i pomorci na stranim brodovima-osobe iz članka 11. stavka 1. točke 2., 3. i 5., članka 15. i članka 16. ZOMO-a.

Osiguranici zaposleni kod međunarodnih organizacija u inozemstvu- hrvatski državljani zaposleni kod međunarodnih organizacija i stranih poslodavaca koji nisu obvezno osigurani prema inozemnim propisima na koje se odnosi međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju-osobe iz članka 16. ZOMO-a.

Produženo osiguranje- imaju osobe koje su dobrovoljno osigurane nakon prestanka obveznog mirovinskog osiguranja- osobe iz članka 17. ZOMO-a.